



ЦЕНТР
українсько-європейського
наукового співробітництва



КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ЦЕНТР УКРАЇНСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКОГО НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
ФАХОВИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ "УКРАЇНСЬКИЙ МИСТЕЦТВОЗНАВЧИЙ ДИСКУРС"
ВИДАВНИЦТВО «ГЕЛЬВЕТІКА»

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

UCRAINA LIBERTATEM

ТРАНСФОРМАЦІЯ
ГУМАНІТАРНОЇ СФЕРИ
ТА КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ
ПІД ВПЛИВОМ ВІЙНИ

УДК 7.012:655.533:[087.5:165.74](043.2)

Дехтярук Аліса Олександрівна, студентка кафедри дизайну

Здор Оксана Григорівна, науковий керівник, старший викладач кафедри дизайну

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Київ, Україна

ДИТЯЧА КНИЖКА ЯК НОСІЙ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

***Анотація.** Розглянуто вплив гуманістичних цінностей на формування свідомості дитини в сучасному дизайні дитячих книжок. Визначено роль ілюстрації та візуальних засобів як інструментів передачі ідей доброти, емпатії та взаємоповаги. Проаналізовано, як через художні рішення в дизайні дитячих видань формуються морально-ціннісні орієнтири та естетичний смак підростаючого покоління.*

***Ключові слова:** гуманізм, дитина, книга, дизайн, ілюстрація.*

Вступ. Гуманізм посідає центральне місце у сучасній культурній та філософській думці, адже він визначає цінність людини як головну міру всіх речей. Його суть полягає у визнанні неповторності людської особистості, її права на свободу, розвиток і творчість. Проте сучасне розуміння гуманізму суттєво відрізняється від класичного ренесансного бачення: сьогодні це не лише ідея про людину як творця, а й про відповідальність людини перед іншими, природою та світом. У ХХ–ХХІ століттях гуманізм перетворився на цілісну соціокультурну систему, яка поєднує мораль, екологічне мислення, культурну толерантність і духовну стійкість.

В умовах швидких технологічних змін і глобальних викликів гуманістичні орієнтири набувають особливої актуальності. Вони стають моральною опорою, що допомагає людині не загубитися у світі інформаційних потоків, соціальної нестабільності та воєнних загроз. Для українського суспільства ці цінності мають ще глибше значення: гуманізм стає основою національного самоусвідомлення, формує культуру взаємопідтримки, співчуття й гідності. У часи випробувань саме людяність перетворюється на фундамент культурної стійкості.

Питання формування гуманістичних цінностей у сучасному мистецтві та дизайні розглядаються у низці сучасних наукових робіт. М. Шумка та І. Шандрук у статті «Трансформація гуманістичних ідей в сучасності» (2014) аналізують еволюцію

гуманізму як світоглядної системи — від класичного антропоцентризму до сучасного соціокультурного гуманізму, що поєднує етичні та культурні аспекти. Авторки наголошують на тому, що в умовах глобальних криз, гуманістичні принципи стають необхідною умовою збереження культурної ідентичності. [1]

У статті «Художньо-естетичні особливості дитячої книжкової ілюстрації» (Вісник ЛНАМ, 2018) Марина Токар розглядає дитячу книгу як потужний засіб формування естетичного і морального досвіду дитини. Авторка підкреслює, що ілюстрація здатна передавати гуманістичні цінності, культурну толерантність і духовну стійкість. [2]

Метою дослідження є виявлення особливостей відображення гуманістичних цінностей у сучасному дизайні дитячої книги та аналізі засобів візуальної комунікації, що сприяють формуванню морально-етичних орієнтирів дитини. Дослідження спрямоване на визначення ролі ілюстрації, кольору, композиції та типографіки як інструментів передачі ідей доброти, емпатії, поваги та гармонійного світосприйняття.

Основний матеріал. Мистецтво у цьому процесі виконує надзвичайно важливу роль, адже саме через художній образ суспільство осмислює поняття добра, краси та справедливості. Художники, письменники, дизайнери через свої твори створюють морально-емоційні орієнтири, що впливають на свідомість людей сильніше, ніж будь-які декларації. Особливо це стосується дизайну — сфери, яка поєднує візуальну привабливість із змістовністю та функціональністю. Завдяки композиції, образам, кольору, формі, типографії дизайнер має змогу донести до глядача ідеї поваги до життя, гармонії з природою, емпатії та добра.

Найбільш потужно гуманістичний потенціал дизайну проявляється у дитячій культурі. Адже саме дитина — найчутливіше сприймає візуальні образи. Образи героїв, кольори, композиція формують її світосприйняття задовго до того, як вона починає критично мислити. Тому дизайн дитячих книжок — це не лише питання творчого висловлення митця, а й виховання майбутньої особистості і громадянина, який уміє співчувати, цінувати життя й шукати гармонію у світі.

Таким чином, у сучасному культурному просторі гуманізм перестає бути лише філософською категорією — він набуває візуалізації в художніх творах. Через мистецтво й дизайн людство осмислює власну природу, вчиться бачити красу не в прикрашанні, а як прояв людяності і гідності.

Дитяча книга відіграє надзвичайно важливу роль у становленні світогляду

дитини та формуванні її моральних цінностей. Це не просто носій візуальної чи текстової історії — це ще один спосіб пізнання, особливий художній простір, у якому поєднуються слово й образ, зміст і форма, створюючи глибоке емоційне переживання. [3] Саме завдяки книзі дитина навчається розрізняти добро і зло, розуміти і поважати почуття інших, відкривати для себе і цінувати культурне й духовне розмаїття світу. У цьому контексті дизайн дитячої книги стає не лише елементом оформлення, а інструментом виховання гуманістичного світогляду.

Ілюстрація у дитячій літературі виконує функцію «мосту» між текстом і внутрішнім світом дитини. Вона інформує, пояснює, поглиблює, іноді навіть розширює зміст оповіді. Завдяки візуальним засобам — кольору, ритму, пластиці в зображенні сюжету — художник може передати важливі моральні ідеї: взаємопідтримку, довіру, любов до природи, турботу про ближнього. Такі образи допомагають дитині не просто зрозуміти події, а прожити їх, емоційно відчувати гуманістичний підтекст. [2]

Сучасний підхід до оформлення дитячих книг передбачає концептуальність — коли кожна деталь підпорядковується єдиній ідеї видання. Кольорові рішення, шрифт, верстка та композиція сторінок спільно створюють емоційну атмосферу, що допомагає розкрити основну думку тексту. Наприклад, використання приглушених теплих тонів може передавати затишок і доброту, тоді як динамічні кольорові контрасти формують відчуття пригоди або напруги. Усе це перетворює книгу на естетично цілісний і виховний об'єкт. [4]

В українському книжковому дизайні останніх років простежується активне звернення до гуманістичних тем. Творчість таких ілюстраторів, як Романа Романишин і Андрій Лесів (творча майстерня «Аграфка»), Євгенія Гайдамака, Оксана Була, Грася Олійко, Юлія Мітченко, Олег Петренко-Заневський, Анастасія Пташиць, Іван Сулима, Софія Ус демонструє, що сучасна дитяча книга може поєднувати високу художність із глибоким етичним змістом. Їхні роботи вирізняються м'якою колористикою, символічністю образів і природністю форм, які навчають дитину співчуттю, прийняттю та любові до навколишнього світу. [5]



Іл.1. Оксана Була. «Брахмін»

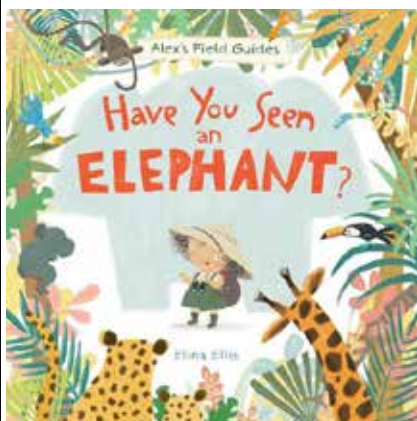


Іл.2. Грася Олійко. «Сукня для Марусі»

На світовому рівні цей напрям розвивають митці, які прагнуть виховати у дитини чуйність і здатність до емпатії через візуальну мову. Сідні Сміт, Девід Уокер, Ребекка Дотремер, Ян Кеббі, Анаска Аллепаз, Беатрікс Поттер, Софі Берроуз, Беатріс Алеманья, Каатъе Вермейре, Еліна Елліс, Бріоні Мей Сміт і можна ще довго перераховувати імена ілюстраторів, чії роботи, попри різні підходи до тем і техніки ілюстрації, сповнені метафоричності та емоційної глибини. Їхні книги вчать читача не боятися почуттів, помічати красу і виявляти турботу про інших. [6]



Іл.3. Беатріс Алеманья. «Harold Snipperpot's Best Disaster»



Іл.4. Еліна Елліс. «Have You Seen an Elephant?»



Іл.5. Бріоні Мей Сміт. «Маргарет і единоріжка»

Тому дизайн і ілюстрацію дитячої книги сьогодні можна трактувати як особливий

вид культурної комунікації. Він поєднує мистецтво, педагогіку й етику, формуючи у дитини візуальний досвід, що впливає на її систему цінностей. Через образ і композицію дизайнер показує абстрактні гуманістичні поняття — доброту, емпатію, взаємоповагу — відчутними та близькими для сприйняття.

Висновки. Таким чином, сучасна дитяча книга є не просто об'єктом мистецтва, а джерелом морального виховання. Її оформлення може стати потужним засобом розвитку внутрішнього світу дитини, пробудження чутливості й людяності. Саме через поєднання тексту з ілюстраціями, дитина вчиться емоційно співпереживати, усвідомлювати моральні наслідки вчинків і сприймати світ у його багатоманітності. Отже, дизайн дитячої книги виступає не лише візуальним, а й духовно-виховним простором, у якому формується майбутня особистість із розвиненим почуттям добра, краси та відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Шумка М., Шандрок І. Трансформація гуманістичних ідей в сучасності. Щорічник наукових праць студентів та викладачів кафедри філософії та політології ТНЕУ. 2014. С. 72-80
2. Токар М. Художньо-естетичні особливості дитячої книжкової ілюстрації. Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2018. №35. С. 220–233.
3. Балабуха Н., Здор О., Радько К. Дизайн книги як проектна робота студентів спеціалізації «графічний дизайн» Університету Грінченка. АРТ-платФОРМА. 2024. № 1 (9), С. 304-323
4. Кошка А.Д., Здор О.Г., Лихолат О.В. Ілюстрована книга в українському культурному просторі: між традицією та сучасністю (на прикладі авторського дизайну до твору Івана Франка). Український мистецтвознавчий дискурс. 2025. Випуск 3. С. 60-69.
5. Ілюстрація як простір смислів: інтерв'ю з Романою Романишин та Андрієм Лесівим. Офіційний сайт Видавництва Старого Лева. 2021. URL: <https://starylev.com.ua/news/romana-romanyshyn-i-andriy-lesiv-ilyustraciyi-mayut-rozvyvaty-myslennya> (дата звернення: 19.10.2025)
6. Солсбері М., Стайлз М. Дитячі книжки-картинки: Мистецтво візуальної оповіді. — Київ : ArtHuss, 2023. 208 с.